

Редчиць О.С.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

МОНІТОРИНГ ЗАГРОЗ ВИБОРЧИМ ПРОЦЕСАМ: СУЧАСНИЙ СТАН В УКРАЇНІ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ

У статті обґрунтовано функцію моніторингу загроз виборчих процесів, яка в сучасних умовах введення військових дій Російською Федерацією проти незалежної держави Україна несе загрозу національній безпеці країни. Автором окреслено правове забезпечення виборчих процесів в Україні. Узагальнено світовий досвід проведення моніторингу виборчих процесів. В статті узагальнено український досвід щодо характеру зовнішніх та внутрішніх загроз виборчих процесів. Охарактеризовано загрози, пов'язані з упровадженням електронного голосування на території України з визначенням технічних засобів та правових інструментів щодо усунення загроз по етапах виборчих процесів. Описано досвід Парламентської Ради Європи щодо визначення органів виборчих процесів в Україні. Розглянуто досвід Естонії щодо електронного голосування в умовах цифрової трансформації. Дизайн дослідження полягає в доповненні функції адміністрування виборчих процесів проведенням моніторингу загроз. Наукова новизна полягає у логічному узагальненні функції моніторингу загроз виборчих процесів у концептуальну схему, яка має практичне значення для органів адміністрування виборів та міжнародних недержавних організацій, які реалізують функцію моніторингу. Визначено принципи моніторингу загроз виборчих процесів, об'єкти загроз, мету та завдання, а також методи, засоби та інструменти моніторингу загроз виборчих процесів. Дослідницьке поле обмежено нормами виборчого права в Україні та країнах Європейського Союзу. Практичні наслідки дослідження дають можливість виявити переваги гармонізації виборчого права країни з виборчим правом ЄС. Характеристика інструментів моніторингу на всіх етапах виборчих процесів в з урахуванням зарубіжного досвіду допомагає визначити загрози та обмеження виборчих процесів в Україні та розробити правові інструменти усунення загроз.

Ключові слова: виборчі процеси, свобода волевиявлення, загрози, моніторинг, реєстр виборців.

Постановка проблеми. Глобалізація принесла швидкі і динамічні зміни у процеси організаційного управління, в тому числі – в адміністрування виборів. Такі зміни спонукають органи адміністрування виборів відходити від ієрархічних структур і процедур минулого.

На регіональному та національному рівнях все більша кількість фахівців, задіяних у виборчих процесах, працюють разом в рамках добре розвинутих мереж з метою вирішення загальних проблем і формування інноваційних рішень за допомогою послідовного обміну ідеями, інформацією та досвідом [8, с. 369]. Отже в сучасних демократичних країнах постало питання, як в змішаній моделі адміністрування виборів розподілити функцію моніторингу загроз виборчим процесам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові дослідження в юридичній площині щодо проведення виборчих процесів відображено в роботах українських вчених Д. Горелова, Є. Кобко, Ю. Сидорчук, О. Редчиць [7, 9, 10, 11]. Дослідження дизайну та цифровізації виборчих процесів

проведені зарубіжними вченими: А. Маурер, Х. Катт, Е. Елліс, М. Мейлі, А. Волл та П. Вулф. В зарубіжних дослідженнях багато уваги приділяють як адмініструванню виборчих процесів так їх цифровій трансформації виборчих процесів у наступних публікаціях: «Дизайн системи адміністрування виборів» та «Цифрові технології у виборах. Питання, висновки та перспективи» [6, 8].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Характеризуючи функцію моніторингу загроз виборчих процесів було проаналізовано український та зарубіжний досвід за допомогою метода контент-аналізу. В статті було використано досвід аналізу загроз Виборчої платформи та даних Міністерства внутрішніх справ. Вивчення зарубіжного досвіду в дизайні адміністрування виборчих процесів розкрило інституційні засади в На основі ситуаційного аналізу біло вивчено досвід Естонії у формуванні е-демократії та цифрової трансформації виборчих процесів.

Задля реалізації функції моніторингу загроз виборчих процесів в Україні використано

структурно-логічний підхід, який дозволяє послідовно сформулювати зміст та логіку проведення моніторингу загроз виборчих процесів задля кращого адміністрування. Процесний підхід використано при проведенні аналізу технічних засобів та правових інструментів моніторингу по етапах виборчих процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів.

Науковий дискурс щодо моніторингу виборчих процесів важливо проводити у світлі дефініції поняття «загроза», оскільки зі зростанням військових дій з боку країн агресорів з одного боку, та зі зростанням цифрової трансформації в функціонуванні багатьох процесів це питання набуває актуальності.

Визначаючи функцію моніторингу Є. Кобко розглядає загрози в контексті національної безпеки, які прийнято поділяти на внутрішні й зовнішні й обидві ці групи загроз в історії становлення України як незалежної держави повсякчас були постійним фактором, який необхідно враховувати в державноправовій практиці [9, с. 122].

Правове поле визначає поняття «загроза національної безпеки» в законі України від 2018 року «Про національну безпеку України»: «загрози національній безпеці України – явища, тенденції і чинники, що унеможливають чи ускладнюють або можуть унеможливити чи ускладнити реалізацію національних інтересів та збереження національних цінностей України» [3]. В даному терміні узагальнено об'єкт, під яким розглядають різні явища, поточні та перспективні тенденції, різноманітні чинники.

З методологічної точки зору Є. Кобко підкреслює, що характер і рівень загроз визначають основні напрями діяльності щодо їх попередження та локалізації, а також форми, способи, засоби й методи виконання завдань із забезпечення національної безпеки за умов раціонального використання наявних ресурсів [9, с. 122]. Функція моніторингу виборчих процесів, за нашою точкою зору, повинна бути доповнена принципами, цілями та завданнями. Отже, моніторинг загроз дозволяє визначати характер та рівень загроз з метою розробки заходів, щодо усунення загроз виборчим процесам.

Запровадження моніторингу загроз слід вивчати на передовому європейському досвіді, а саме Естонії. Оскільки в Естонії вперше в Європі було запроваджено електронне урядування й відповідно сформувалась певна система моніторингу загроз виборчих процесів.

В жовтні 2005 року на місцевих виборах в Естонії вперше була застосована система електронного голосування. Хоча такою можливістю скористалися лише 9 317 виборців, що становило 1,85% при загальній явці 47,4%, експертами був проведений глибокий багатофакторний аналіз підготовки та процесу е-голосування. Це дало можливість доопрацювати нормативну базу, вдосконалити технічне забезпечення, здійснити низку кроків для підвищення довіри громадян до е-виборів та е-голосування. А на виборах у 2019 році вже фактично половина виборців голосували через інтернет [13].

З цього прикладу ми бачимо, що країна за 15 років сформувала та вдосконалювала систему е-виборів. Моніторинг чинників проводився за допомогою багатофакторного аналізу.

Автором в попередніх дослідженнях було зроблено акцент на внутрішніх чинниках, які несуть загрози виборчим процесам, які полягають в наступному:

1) За 30-ть років незалежності в країні немає усталеної політичної системи, на відміну від країн ЄС, оскільки за даними Міністерства юстиції України в країні постійно змінюється Реєстр політичних партій.

2) В Україні спостерігається нестабільність суспільно-політичних відносин, яка напряму залежить від позицій лідера правлячої партії.

3) Відсутність фундаментальності діючих законів. Відповідно на думку Венеціанської комісії, зміни до фундаментальних аспектів виборчої системи не повинні набирати чинності менше ніж за рік до виборів [17, с. 15].

4) Спостерігається низький рівень організації виборчих процесів на усіх етапах: від агітаційної кампанії до підрахунку голосів виборчими та територіальними комісіями.

5) Всі роки незалежності в Україні спостерігається низький рівень політичної та правової культури у переважній більшості учасників. Оскільки, політики постійно змінюють партії та політичні програми, передвиборчі програми не виконуються, виборці змінюють свої думки про партії під впливом неприкритого підкупу тощо.

6) Виходячи з п. 5 позитивний імідж політичної еліти та громадської думки про неї швидко змінюється на негативний, оскільки виборці не бачать реальних, запропонованих у передвиборчих програмах, змін.

На внутрішні чинники звертають увагу й фахівці Національного інституту стратегічних досліджень. За світовим Індексом розвитку

електронного уряду ООН Україна помітно втратила свої позиції – з 32 місця у 2016 р. до 46 – у 2020 р. Основними причинами зниження рейтингу України з розвитку системи електронної демократії стали недосконалість нормативно-правового врегулювання, недосконалість інституційних засад, нерозвиненість системи електронного урядування на місцевому і регіональному рівнях, а також брак фінансового забезпечення та контролю за виконанням передбачених заходів [7].

Моніторинг загроз виборчих процесів в Україні ведеться на платформі: Виборча реформа [12]. Результати проведеного 05.07.2021 моніторингу вказують на дві загрози (табл. 1.).

За даними табл.1, ми бачимо, що моніторинг загроз щодо проведення виборчих реформ проводиться и розробляються рекомендації щодо їх подолання.

Концептуальна схема моніторингу загроз виборчих процесів зображена на рис. 1. Наведена схема включає принципи, об'єкти, цілі та завдання моніторингу загроз, а також форми, засоби, технології та правові інструменти моніторингу. Задля проведення якісного моніторингу необхідне відповідне інформаційне, технічне та

документаційне забезпечення, що надасть можливість розробити методи та форми попередження або усунення загроз.

Вивчення зарубіжного досвіду фахівців Міжнародного інституту демократії та сприяння виборам та Міжнародна фундація виборчих систем показало, що виборчі процеси проводить ОАВ (орган адміністрування виборів) [8, с. 25]. В Україні це Центральна виборча комісія (ЦВК). Міжнародний досвід має приклади, коли ОАВ уповноважений проводити моніторинг діяльності засобів масової інформації під час виборів. Але моніторинг загроз виборчим процесам повинен проводити незалежні міжнародні організації.

З точки зору фахівців Міжнародного інституту демократії та сприяння виборам та Міжнародна фундація виборчих: «адміністрування виборів в Україні і робота ЦВК зіштовхуються з двома очевидними типами проблем. Перший тип пов'язаний із подіями, які призвели до проведення дострокових президентських виборів 2014 року. ... питання безпеки та загрози територіальній цілісності країни створюють безпосередні і серйозні проблеми для майбутнього української демократії. Проведення у 2014 році дострокових президентських

Таблиця 1

Моніторинг загроз Виборчої реформи

Найменування реформ	Загрози через невиконання
Розділ 1. п. 1 Моніторинг виконання рекомендацій щодо пріоритетів реформи на 2020 – травень 2021 року, п.1. Переглянути окремі положення Виборчого кодексу України, які стосуються як загальнодержавних, так і місцевих виборів. Переглянути рівні місцевих виборів, на яких застосовується винятково пропорційна виборча система. Партийна монополія не є природною для місцевого самоврядування, а право на самовисування може бути збережено через списки незалежних кандидатів.	Основною загрозою є те, що: «не ухвалено змін до Виборчого кодексу України, які стосувалися б перегляду його положень про використання різних типів виборчих систем на загальнодержавних і місцевих виборах. Попри значну критику чинної моделі (зокрема, використання пропорційної системи на місцевих виборах без можливості самовисування для незалежних кандидатів), відповідні зміни не ухвалені. Офіційно створена робоча група при профільному парламентському комітеті продовжує свою роботу»
Розділ 1. п. 2. Забезпечити відкритість партійних виборчих списків, а саме прямий вплив виборців на визначення черговості отримання мандата кандидатами незалежно від закріпленого партійною організацією номера у виборчому списку.	У липні 2020 року, за декілька місяців до місцевих виборів, Верховна Рада України внесла зміни до Виборчого кодексу України, підвищивши кількість голосів виборців, які мав набрати кандидат для того, щоб змінити свою порядковість у виборчому списку, з 5% до 25 % від розміру виборчої квоти. За нинішньої моделі виборці хоч і мають можливість впливати на черговість кандидатів у списку, однак на практиці часто кандидатам не вистачає голосів для подолання такого бар'єру. Бар'єр (25 %) завищений і потребує зниження. На останніх місцевих виборах його змогли подолати 40% кандидатів.
3. Відмовитися від чинної форми імперативного мандата, що не повинна створювати умови для партійної диктатури.	Зміни не прийняті, загрози зберігаються
4. Врегулювати питання агітації в мережі Інтернет, соціальних мережах.	Зміни не прийняті, загрози зберігаються

Джерело: <https://uareforms.org/monitoring/viborca-reforma>

виборів було практично неможливим у Криму через його анексію Росією, а також у низці округів у східній частині України, де виборчий процес був порушений через втручання озброєних бойовиків. Другий тип довгострокових викликів, що стоять перед ЦВК, пов'язаний із політизацією виборчої адміністрації на всіх рівнях. Можна стверджувати, що це є неминучим побічним наслідком деяких виборчих процесів, проведених у пострадянських країнах, які відрізнялися особливо гострою конкурентною боротьбою. Проте тривожна схильність політичних конкурентів (зокрема – посадовців) домагатися переваги на виборах за допомогою юридично сумнівних або шахрайських дій не сприяє подоланню проблеми заангажованості у виборчому процесі» [8, с. 366].

Як бачимо в сучасних умовах військових дій ці внутрішні загрози залишаються актуальними, що вимагає уваги, щодо впровадження моніторингової функції в правове поле виборчих процесів.

За рекомендаціями ПАРЕ принципами виборчих процесів є:

- свобода поглядів і вираження думок,
- свобода мирних зібрань,
- свобода об'єднань,
- свобода пересування,
- свобода від дискримінації,
- право на ефективний правовий засіб захисту

[6, с. 10].

Виходячи з міжнародних принципів моніторинг загроз виборчих процесів повинен спиратися на дотримання свобод волевиявлення громадян.

Об'єкти загроз безпосередньо є явища, які відбуваються під час виборчих процесів й фіксуються Міністерством внутрішніх справ.

Так, на виборах народних депутатів України, які відбувались 21 липня 2019 року, МВС зареєструвало 2005 заяв про порушення. Види порушень та їх кількість відображені на рис. 2.

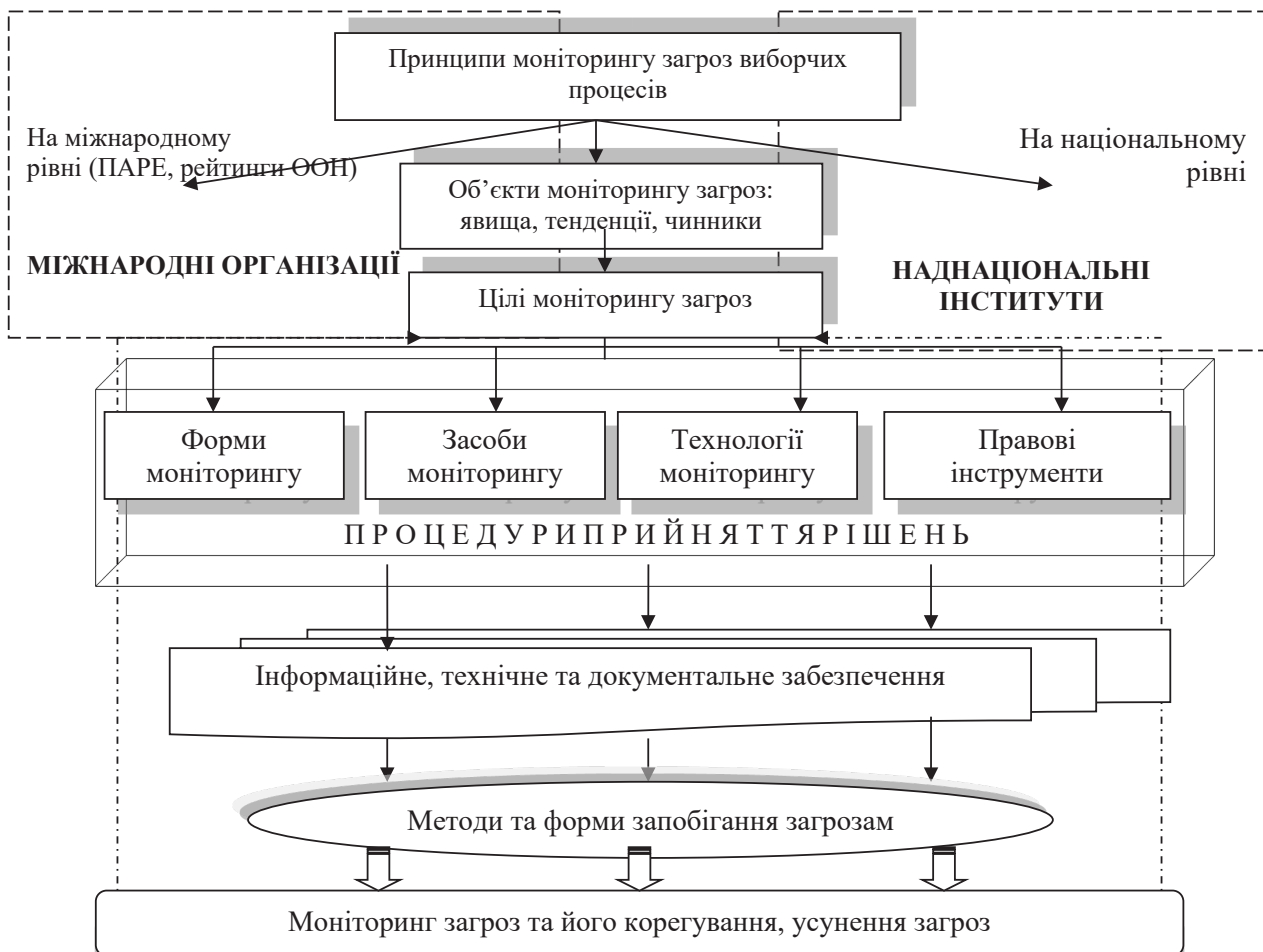

Рис. 1. Концептуальна схема моніторингу виборчих процесів

Джерело: складено автором

За даними рис. 2, ми бачимо, що майже 64% порушень складає незаконна агітація, тому незалежні моніторингові органи та ЦВК повинні приділяти цьому достатньо уваги. Також переважають явища, щодо обмеження свободи волевиявлення громадян, а саме підкуп виборців та перешкоджання здійсненню виборчого права. Тому необхідно підвищувати рівень відповідальності по цим порушенням.

За даними МВС на місцевих виборах, які відбулися 25 жовтня 2020 року, було зафіксовано 1800 порушень ведення агітації, порушення таємниці голосування – 274, підкуп виборців – 209, незаконне знищення виборчої документації – 181, порушення порядку ведення реєстрів виборців або виборчих комісій або списків виборців – 178, незаконне використання виборчого бюлетеня (спроба або винесення виборчого бюлетеня) [15].

З цього прикладу, ми бачимо, що зафіксовано більш ганебні явища, такі як незаконне знищення виборчої документації, порушення ведення реєстрів виборців та списків виборчих комісій.

Цілі та завдання моніторингу залежать від етапів виборчих процесів.

18 лютого 2021 р. відбулися слухання у Комітеті ВРУ з питань цифрової трансформації «Електронна демократія в Україні – дорожня карта для цілі – Україна в топ-20» [6]. Отже головна мета моніторингу загроз виборчим процесам може бути чітко означена. У юридичній площині метою

моніторингу загроз виборчим процесам є виконання міжнародно-правових зобов'язань.

Впровадженню сучасних цифрових технологій присвячено дослідження Ардіті Дрізи Маурер. У науковій праці розглянуті питання розробки нормативно-правової бази щодо цифрових технологій, які використовуються у виборчому циклі [6]. На основі наведених даних по використанню інструментів моніторингу виборчих процесів є підстави визначити характер правового поля та виявити загрози.

Відповідно до Концепції розвитку електронної демократії в Україні на 2019—2020 роки було заплановано на 3-й кв. 2020 року створення нормативно-правової бази для забезпечення запровадження електронного голосування шляхом розробки проекту Закону України «Про електронне голосування»[5], але проект не був навіть запропонований через загрозу безпеки щодо персональних даних виборців.

В Європейському Союзі на юридичному рівні впроваджені інструменти щодо захисту даних, а саме Модернізована Конвенція Ради Європи про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних (Конвенція 108+) та відповідний документ ЄС, Регламент (ЄС) 2016/679, Загальний регламент захисту даних (GDPR)[9], також мають важливе значення. Конвенцію 108+ та GDPR розробляли паралельно, а тому вони взаємно узгоджені. Керівний документ Європейської комі-

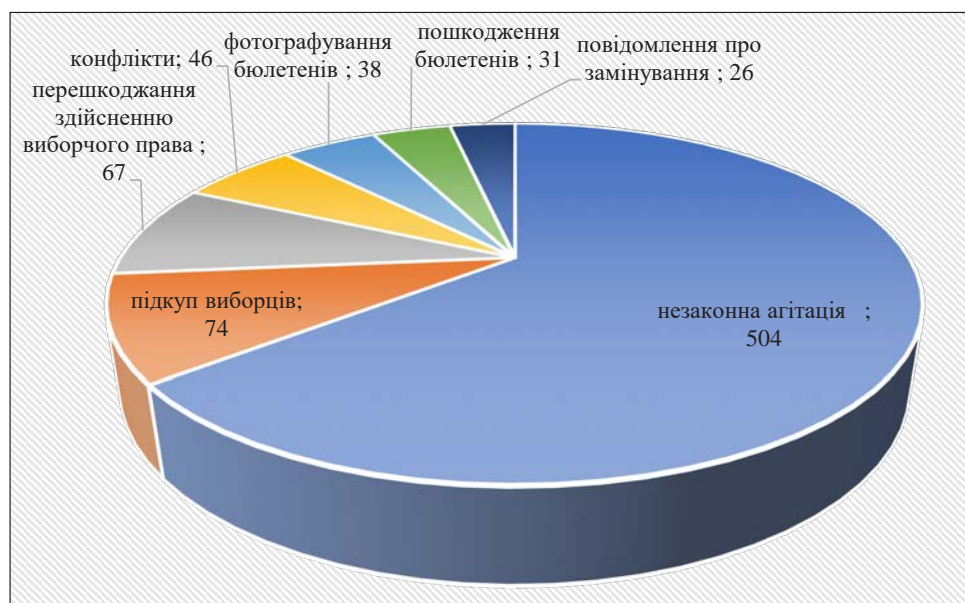

Рис. 2. Види порушень на виборах народних депутатів 21 липня 2019 року

Складено автором на основі даних: МВС: системних порушень на виборах не було. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-mvs-systemnykh-porushen-na-vyborah-nebulo/30067801.html>

сії пояснює застосування GDPR у виборчому контексті. Однак більшість даних, які використовують на виборах, – це перевірені дані, обробку яких можна дозволити лише тоді, коли в законі закріплено відповідні гарантії. Це означає, що захист виборчих даних потрібно врегульовувати у регуляторних актах щодо виборів, які є суворішими, ніж інструменти захисту даних [8 с. 14].

За аналогією з європейським виборчим правом в Україні у Виборчому кодексі ст. 18 передбачено використання інноваційних технологій у виборчому процесі, а саме:

1) голосування виборців на виборчій дільниці за допомогою технічних засобів та програмних засобів (машинне голосування);

2) проведення підрахунку голосів виборців за допомогою технічних засобів для електронного підрахунку голосів;

3) складання протоколів про підрахунок голосів, підсумки та результати голосування з використанням інформаційно-аналітичної системи [1].

В сучасних умовах необхідно дедалі далі впроваджувати технічні та відповідно й юридичні норми щодо проведення виборчих процесів.

Моніторинг загроз виборчих процесів слід проводити на всіх етапах їх реалізації, табл. 2.

Наведені у табл. 2 дані дають підставу розробляти методи щодо усунення загроз на кожному етапі виборчих процесів та вносити відповідні зміни у національне виборче право. Оскільки цифрова трансформація неминуча, потрібно більше приділяти уваги впровадженню інформаційно-комунікаційних технологій

Висновки. Проведене дослідження показало, що при адмініструванні виборчих процесів важливо враховувати зовнішні та внутрішні загрози, а

Таблиця 2

Моніторинг загроз виборчих процесів

Етапи виборчих процесів	Технічні засоби та інструменти проведення виборчих процесів	Правові інструменти усунення загроз
1) формування територіального базису виборів	Географічні інформаційні системи для визначення меж виборчих округів та встановлення виборчих дільниць	Конвенція Ради Європи про кіберзлочинність (Будапештська конвенція)
2) створення адміністративних органів	безпосередня організація виборчого процесу	Постанова від 15.02.2022 № 50 «Про Порядок проведення жеребкування щодо включення кандидатур до складу дільничних виборчих комісій з виборів народних депутатів України» https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0050359-22#Text
3) складання виборчих реєстрів	електронні реєстри виборців, пристрої для електронного голосування або інтернет-системи для голосування, електронне підписання вимоги щодо ініціативи чи референдуму, електронне підписання списків затверджених кандидатів чи партій, системи збору та публікації результатів або їхня візуалізація за географічним розподілом	Закон України «Про Державний реєстр виборців» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2007, № 20, ст. 282
4) реєстрація учасників виборів	оптичні сканери для підрахунку паперових бюлетенів	Виборчий кодекс України Конвенція Ради Європи про кіберзлочинність (Будапештська конвенція)
5) контроль за дотриманням норм ведення передвиборної агітації	Спостереження, відеофіксація	Інструменти моніторингу ЗМІ та реклами Центральною виборчою комісією та МВС
6) організація голосування	електронні рішення для передавання результатів голосування із виборчих дільниць до центральних органів влади	Конвенція Ради Європи про кіберзлочинність (Будапештська конвенція)
7) проведення підрахунків та підбиття підсумків	статистичні методи для оцінювання точності результатів та виявлення потенційного шахрайства	Виборчий кодекс України

Складено автором за даними: [7, с. 7]

само: постійні зміни в Реєстрі політичних партій в Україні, на відміну від розвинутих країн де сформувалися право- та лівоцентриські партійні гілки з 1-2 партій; низький рівень організації виборчих процесів на усіх етапах: від агітаційної кампанії до підрахунку голосів виборчими та територіальними комісіями, які фіксуються МВС України; загрози щодо ведення Державного реєстру виборців, внаслідок обмеження прав та свобод виборців із-за військових дій Російської Федерації у відношенні до незалежної України; часті зміни Виборчого кодексу України, які повинні бути прийняті не менше, ніж за рік до виборів; неви-

конання заходів Концепції розвитку електронної демократії в Україні на 2019-2020 роки щодо прийняття проекту Закону України “Про електронне голосування”, який би допоміг проводити вибори в умовах масової тимчасової еміграції з України та внутрішньої міграції.

Запропонована автором концептуальна схема моніторингу загроз проведення виборчих процесів може стати керівництвом для ЦВК України задля проведення моніторингу ЗМІ протягом виборчої кампанії або стати керівництвом для незалежних міжнародних організацій та негромадських організацій, які приймають участь як спостерігачі.

Список літератури:

1. Виборчий кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2020, № 7, № 8, № 9, ст. 48), № 396-IX, редакція від 15.03.2022, підстава – 2107-IX.
2. «Про Порядок проведення жеребкування щодо включення кандидатур до складу дільничних виборчих комісій з виборів народних депутатів України»: Постанова від 15.02.2022 № 50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0050359-22#Text> (дата звернення: 20.04.2022).
3. Закон України «Про національну безпеку України» № 2469-VIII (зі змінами) від 24.11.2021, підстава – 1150-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#top> (дата звернення: 20.04.2022).
4. Закон України “Про Державний реєстр виборців” // *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 2007, № 20, ст. 282.
5. Розпорядження КМУ від 12 червня 2019 р. № 405-р «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку електронної демократії в Україні на 2019—2020 роки». URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-zatverdzhennya-planu-zahodiv-sh-120619> (дата звернення: 20.04.2022).
6. Ардіта Дріза Маурер. Цифрові технології у виборах. Питання, висновки та перспектив. Рада Європи. 2020. 70 с.
7. Горелов Д.М. Роль громадських об’єднань у становленні інституційних засад електронної демократії в Україні. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-05/gromadski-obiednannya-1-1.pdf> (дата звернення: 20.04.2022).
8. Катт Х., Елліс Е., Мейлі М., Волл А., Вулф П. Дизайн системи адміністрування виборів. Міжнародний інститут демократії та сприяння виборам, Міжнародна фундація виборчих систем. 2016. 503 с.
9. Кобко Є. Моніторинг загроз національній безпеці держави: зарубіжний досвід та українські реалії публічно-правового забезпечення. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 1 (106). С. 122-134.
10. Редчиць О. С. Інформаційні механізми вдосконалення виборчих процесів в Україні. *Вісн. НАДУ. Серія «Державне управління»*. 2020. № 2 (97). С. 21–26.
11. Сидорчук Ю. Аналіз механізмів захисту права на вільні вибори. *Філософія права. Серія «Підприємництво, господарство і право»*. 2019. 12. С. 372-376.
12. Виборча реформа. URL: <https://uareforms.org/monitoring/viborca-reforma> (дата звернення: 11.04.2022).
13. Запуск електронного голосування: корисний досвід Естонії. *Юридичні новини України*. 2020. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/zapusk-elektronnogo-golosuvannya-korysnyj-dosvid-estoniyi/> (дата звернення: 11.04.2022).
14. МВС: системних порушень на виборах не було. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-mvs-systemnykh-porushen-na-vyborah-nebulo/30067801.html> (дата звернення: 11.04.2022).
15. МВС назвало найпоширеніші порушення на виборах. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-miscevi-vybyry/30913028.html> (дата звернення: 11.04.2022).
16. Протокол слухань у Комітеті ВРУ з питань цифрової трансформації «Електронна демократія в Україні – дорожня мапа для цілі – Україна в топ-20» URL: <http://komit.rada.gov.ua/uploads/documents/30694.pdf> (дата звернення: 11.04.2022).
17. European commission for democracy through law (venice commission). Report on Electoral Law and Electoral Administration in Europe. Synthesis study on recurrent challenges and problematic issues. 2020. 58 p.

Redchyts O.S. MONITORING THREATS TO ELECTORAL PROCESSES: THE CURRENT SITUATION IN UKRAINE AND INTERNATIONAL IMPLEMENTATION EXPERIENCE

The article provides grounds for the function of monitoring threats to electoral processes, which poses a threat to national security in the context of current hostilities outbroken by the Russian Federation against the independent state of Ukraine. The author describes the legal provision of electoral processes in Ukraine. The world experience of monitoring electoral processes is generalized. The article summarizes the Ukrainian experience on the external and internal threats to the electoral process. Threats related to the introduction of electronic voting in Ukraine are identified. The technical tools and legal instruments to eliminate threats at the stages of the election process are described. The experience of the Parliamentary Council of Europe in determining the electoral management bodies in Ukraine is outlined. Estonia's e-voting experience is studied in the context of digital transformation. The research design provides supplementing the functions of election administration by monitoring threats. The research novelty is the logical generalization of the function of monitoring threats to elections into a conceptual framework that is of practical importance for election management bodies and international non-governmental organizations that perform the monitoring function. The principles of monitoring threats to election processes, objects of threats, aim and objectives, as well as methods, means and tools for monitoring threats to electoral processes are determined. The research field is limited by the provisions of the electoral law in Ukraine and the European Union. The practical findings of the study provide an opportunity to identify the benefits of harmonizing the country's electoral law with EU electoral law. Description of monitoring tools at all stages of the electoral process with regard to foreign experience allowed identifying threats and limitations of the electoral process in Ukraine and to develop legal tools to eliminate threats.

Key words: *electoral processes, freedom of expression, threats, monitoring, voter register.*